निष्काशितस्नेहत्वात् तथात्वम् । या विद्यमेव चत्वम् ।

निःस्नेहफला स्त्री निःस्नेहं फलं यस्याः । त्रेतकण्ट-कार्य्यां राजनि० । [ध्वपि निष्प्रकोऽभवत्" रघुः ।

निःस्पृह त्रि०निर्गता स्पृहाऽस्य । आशाशून्ये "निःस्पृहस्ये-

निःस्राव पु०निर्+स्रु–घञ् । अवशेषे "राजनि स्थापितो यो-ऽर्थः प्रत्यर्पं तेन विक्रयः । क्रयो वा, निस्रावलाभात् वणिजां लाभलात् स्मृतः" याज्ञ० "निःस्रावः अवशेषः" मिता० ।

निःस्राव पु०निःस्रवति निर्+स्रु–घ । (नाऊ)(नौका) १भक्त-रसे हेमच० भावे घञ् । २व्यये "यज्ञादानोऽस्यनिःस्रावः स्यात्तः पूजितदेवतः" कामन्द० ।

निःस्व त्रि० निर्गतं स्वमस्य प्रा०ब० । १दरिद्रे "मूर्खोकारो विरूपो च वक्रो वादी विराकको । संगुष्को वाक्षु-रनखो निःस्वः स्वरकाहुकी" गरुडपु० । २धनरहिते ३ज्ञातिरहिते च ।

निःस्वभाव त्रि० निर्गतः स्वभावो यस्य प्रा०ब० । स्वभाव-शून्ये । बौद्धमते वस्तुमात्रस्य निःस्वभावत्वम् यथोक्तं यज्ञावतारे "मुद्धा विविच्यमाणानां स्वभावो नावधा-र्यते । अतो निरभिलाप्यास्ते निःस्वभावाश्च दर्शिताः" (ते पदार्थाः)

निकट अव्य० कस्य समीपम् समीपेऽव्ययी० । पश्चिमापर-सन्निवेशे "चित्यं परिक्षिप्त्यग्नीहक्षिणे निकटे" कात्या०श्रौ०१८।२।१ "पश्चिमापरसन्निवेशः कस्यस्य समीपं निकटम्" वेददी० । अव्ययीभावे अदन्तात् सप्तम्या वा न लुक् ।

निकट त्रि० निकटम् निकटाद्यर्थात् नेः "सप्तोदश" पा० चात् कटच् । आसन्ने सम्बद्धे । "अदूरे मस्यतां विश्विकटं सरः" पञ्चत० ।

निकर पु० निक्+भावादौ अप् । १समूहे अमरः । २प्रारे ३न्यायदत्तधने ४निधौ च मेदि० "निम्बिनीरनिकरेण लताभिरेका" माघः ।

निकर्मण्य न०निर्गतं कर्मण्यमस्मात् प्रा०ब० । १कर्मणरहिते भू-भागे २गृहादिपरिक्षिप्तदेशे सन्निवेशे ३पुरग्रामादुबहि-र्भागस्थविहारभूमौ कर्मण्यशून्यत्वात् तथोक्तत्वात्म् ।

निकष(स) पु० नि+कष(स)–अच् निकष(स)त्यनेन घरसे सो वा । १कषणे २कषणपाषाणे च (कसटीपाथर) अमरः । "निकषे हेमरेखेव सीतासीद्दर्शनादिनी" रघुः कर्मणि च । ३परीक्षार्थं कृष्णचर्मरेखादौ त्रि० "यदा निर्गुणा आप्नोति ध्यानं मनसि पूर्वजम् । तदा प्रज्ञायते ब्रह्म निकषं निकषे यथा" भा०आ० २०५अ० । ४मार्गे अज्ञा-दितीक्ष्णतासाधनास्त्रे अमरः ।

निकषा अव्य० नि+कष–वा० आ । १निकटे अमरः । "विकङ्कत्र बहां निकषा कृनिकषति" माघः निकषायोगे योगार्थे द्वितीया २मध्ये च मेदि० । ३राक्षसमातरि स्त्री

निकषात्मज पु० ६त० । राक्षसे अमरः ।

निकषोपल पु० कर्म० । १मार्गे (कसटी) २प्रस्तरभेदे च ।

निकाम न० नि+कम–घञ् अभिधानात् क्लीवता । १इष्ट-वस्तिलाभे २पर्याप्ते ३अतिशये च अमरः । "निकामतप्ता हिविधेन वह्निना" कुमा० "नित्यं हरेः सन्निहिता निकामम्" माघः ।

निकामम् त्रि० नि+कम वा० अमिन् । विभरां वाक्षे "सिषक्ति स्वजमानानि कामभिः" ऋ०१०।९२।९।"निका-मभिः निकामभिर्वाक्षुकैः" भा० ।

निकाय पु० नि+चि–घञ् कुत्वम् । १निवासे २सजातीय-प्राणिसङ्घे ३समूहे ४परमात्मनि मेदि० "तथा देवनिका-यानां सेन्द्राणां दिवौकसाम्" भा०आ० १२३अ० । "तस्य सर्वनिकायेषु निर्झरेषु गुहासु च" रामा०४।४४।२१

निकाय्य पु० नि+चि–ण्यत् कुत्वम् । घटे अमरः । "स प्रयाणः क्षणः कश्चित् निकाय्यं तेऽधितिष्ठति" भट्टिः ।

निकार पु० नि+कृ–घञ् वा भावे घञ् । १प्रारब्धे २परिभवे अमरः "राज्ञां निकारे सहसा प्रहृत्तः" भा० आ० १८९अ० । "निकारोऽयं प्रसाधनमहत्त भोक्तारि निध-तम्" मालि०म० ३भर्त्सने च ४धान्यादेरर्द्धभागे अमरः । ५अस्वीकारे गङ्गा० ।

निकारण न० नि+कृ–णिच्–ल्युट् । १प्रारब्धे २वधे अमरः

निकाल्य त्रि० नि+चल–ण्यत् । चालनीये निका०।

निकाश पु०नि+काश–घञ् । १प्रकाशे २समीपे च । तस्यार्थे अस्य निभादित्वात् निकाश० वा दीर्घत्व । "तवाय पू-र्वेन्दुनिकाशवक्त्राम्" हरिवं १५४ अ० "आकर्षसङ्कलित-मम्बु विकाशिकाशनीकाशमाप जमतां वितथाभरस्य" माघः । वाक्यस्येऽस्य न पृथक्प्रयोगः ।

निकाष पु० नि+कष–भावे घञ् । कष्टक्षिपने कषणे "तेजोभिः कषनिकाषराजिरौकैः" किरा० ।

निकास पु०नि+कास–घञ् । प्रकाशे नीकाशशब्दार्थे वादस्थे भरतः निभादित्वात् नाक्ष पृथक्प्रयोगः ।